

GEVREKZÂDE YUSUF BAHRÎ EFENDÎ (1868-1961)

Din Âlimi, Şair, Hattat

Elif Döne GÜNEŞER^{1}**

Anahtar Kelimeler: Yozgat, Âlim, Hâfız, Hattat, Şair

1864 yılında Yozgat'ın Çatak Mahallesinde doğdu. Dedesi müderris ve hafız Mehmet Efendi; babası müderris ve sıbyan muallimi Mehmed Nuri Efendi; annesi Adeviye Hanım (ö. 1920); kardeşleri Osman Sami Efendi (ö. 1919) ve Salih Şevki Efendi (ö. 1922)'dir. İlk medrese ve hafızlık eğitiminden sonra dedesinin medresesi olan Gevrekzâde Medresesi'nde babası Mehmed Nuri Efendi'den Arapça ve Farsça okudu. Eğitimini devam ettirmek için Kayseri'ye gitti. Kayseri'de Hamurculu Osman Hilmi Efendi ve Mürizâde Ali Efendi'den ders okudu. İcazet almaya hak kazandıktan sonra tekrar Yozgat'a döndü. Yozgat'ta Demirli Medresede Damatzâde Mehmet Şemsettin Efendi, Kara Halilzâde Ali Efendi, Karahacızâde Abdullah Efendi ve Divanlîzâde Ali Rıza Efendilerden dersler okudu. Çeşitli hocalardan sülûs, ta'lik, rik'a ve nesih türlerinde hüsn-i hat meşk etti. Hattat Ömer Vasfi'nin talebelerinden olan Hattat Asım'dan hüsn-i hat icazeti aldı.

22 Eylül 1909'da Hacı Hüseyinzâde Şeyh Hacı Hüseyin Avni Efendi'nin kızı Ayşe Hatun'la evlendi. Bu evlilikle Mehmet Hadi (d. 1910 – ö. 1913), Mehmet Fevzi (d. 1913), Fatma Münire (d. 1918), Mehmet Nuri (d. 1920) ve Rabia Adeviye (d. 1923) isimlerinde beş adet evladı oldu.

İlk görev yeri Yozgat- Akdağmadeni'nde Şerîyye Kâtipliği oldu (Buradaki görevinin başlangıç tarihi belli değildir ama 1918'de devam ettiği bilinmektedir). Daha sonra Müftü Mehmet Hüsnü Efendi'nin yanında müsevvitlik (fetva kâtipliği) yaptı (Şubat 1918'den sonra birkaç ay). Yozgat Alacalîzâde Mektebi'nde din dersi muallimliği yaptı (Buradaki görevi devam ederken görevini aksatmamak şartıyla Gevrekzâde Mektebi'nde de fahri olarak Kur'an-ı Kerim ve hafızlık eğitimi verilmesi talep edildi). 6 Şubat 1920'de Yozgat Çapanoğlu Büyük Camii'ne imam-hatip olarak tayin oldu. 1950'de yarım maaşla daimi mezuniyete sevk edildi, vefat edinceye kadar bu maaşı almaya devam etti. 1961 yılında Yozgat'ta vefat etti, Çatak Mezarlığı'na defnedildi. Dedesi, babası ve kardeşi Osman Sami Efendi ile aynı kabri paylaşmaktadır. Vefatından sonra kendisinin vasiyeti üzerine Arapça-Farsça çeşitli dînî, ilmî ve edebî eserlerden müteşekkil olan kütüphanesinin bir kısmı Yozgat Müftülüğü Kütüphanesi'ne bağışlandı.

^{1**} guneserelif@gmail.com, ORCID: 0009-0000-7024-8990

Eserleri

Kendisinin bir eser kaleme alıp almadığı bilinmemektedir. Ancak bugüne ulaşan bazı hat levhaları, çeşitli mektupları, “Bahri” mahlasını kullanarak yazdığı bir adet şiiri ve Dedikhasanlı Şakir Efendi’nin vefatına düşürdüğü bir adet tarih kıtası vardır.

Hüsn-i Hat Yazıları

İcazet Kıtası: Bir sıra sülüs, üç sıra nesih ve üç sıra rik’a olarak yazılmıştır. Rik’a yazıyla yazılan kısımda Hattat Ömer Vasfi’nin talebelerinden olan Hattat Asım’ın, Gevrekzâde Yusuf Bahri Efendi’ye yazılarına ketebe koyma izni verdiği belirtilmektedir. Yazı, Dr. Ali Şakir Ergin koleksiyonunda bulunmaktadır.

Ta’lik Yazı: “Hâfız Yusuf Bahri” ketebesini ile 1947 yılında yazılmıştır. Dr. Ali Şakir Ergin koleksiyonunda bulunmaktadır. Yazının metni şu şekildedir: *“Amân yâ Hazret-i Fahr-i Âlem / Amân lafzı senin ism-i şerîfinle müsâvîdir / Ânınçün âşıkın zârı amândır yâ Resûlallah / Garîk-i bahr-i ‘îşyânım / Dahîlek yâ Resûlallah”*

Sülüs İki Ayı Hadis: “Hâfız Yusuf Bahri” ketebesini ile 1947 yılında yazılmıştır. *“Şüphesiz ki Allah bir kulu sevdiği zaman, onu bir mescidin kayyımı (hizmetlisi/görevlisi) yapar. Bir kula da buğzettiği (onu sevmediği zaman), onu bir hamamın kayyımı yapar.”* ve *“Müezzinler kıyamet günü insanların boyunları en uzun olanlarıdır.”* anlamlarındaki iki hadisin Arapça metni yazılmıştır. Her iki yazı da Yozgat Çapanoğlu Camii’nin kayyımhânesinde bulunmaktadır.

Mektupları

Şahsi koleksiyonlarda bulunan beş adet mektubuna ulaşılmıştır. İki tanesi Şeyhzâde Ahmet Efendi’ye, bir tanesi Yozgatlı İhsan Efendi’ye yazılmıştır. İki tanesinin muhatabı belli değildir.

Şiirinin Metni

Ecelim karşıma gelmiş haberim yok yâ Rab
Bu ne gaflet ne sefâhat kederim yok yâ Rab

Er-rahîl kösi çalınmış kulağım dinlememiş
Varacak dergâha hayır eserim yok yâ Rab

Komadım zerre ma’âsî ki ânı işlemedim
Dahî el-ân günahımdan hazerim yok yâ Rab

Eli boş rûyi siyah şerm ederim fi’limden
Varamam meclis-i ebrara yerim yok yâ Rab

Kerem eyle bana imanımı yoldaş eyle
Afv kıl cürmümü bir gayrı kederim yok yâ Rab

Mümin be... cümlesine imânım
Destgîr olmağa gayrı hünerim yok yâ Rab

Hazret-i Fahr-i Resûl hürmetine lütfeyle
Kulun Bahri'nin elin tut ki takatim yok yâ Rab

Kaynakça

- ABDULKADİROĞLU, A., ÖZKAN F.H. (2000). Osmanlı Dönemi Yozgatlı Şeyhler, Bilim Adamları ve Şairler, *Osmanlı Devleti ve Bozok Sancağı* (23-78), Yozgat: Umut Matbaacılık.
- ERGİN, A. Ş. (1989). Akyol, Mehmed Hulusi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (2), 303-304. İstanbul: TDV Yayınları.
- ERGİN, A. Ş. (2007). Bir Mektup Bin Hatıra. *Yozgat Gündem Dergisi*. (17), 4-5.
- ERGİN, A. Ş. (2006). Tarih ve Kültür Tahribatı İçinde Yozgat'ın Maddî-Manevî Hissesine Düşenlerden Örnekler. *Yozgat Gündem Dergisi*. (9), 4-8.
- GÜNEŞER, H. İ. (2024). Yozgat'ın Hattatları. *Çare Dergisi*. 5(19), 39-41.
- GÜNEŞER, E. D. (2026). Yozgat'ın İlmî Hâfızasında Gevrekzâde Yusuf Bahri Efendi'nin Yeri ve Önemi, K. BÜYÜKER, M. TÖZLUYURT içinde, *İlim ve İrfan Geleneğimizde Yozgatlı Âlimler ve Mutasavvıflar* (637-669), Ankara: İlahiyat Yayın.
- İHSANOĞLU, E. (2018). *Kaybolan Dünyadan Nurlu Bir Sima Yozgatlı İhsan Efendi*. İstanbul: Doğan Kitap.
- KAPUSUZUOĞLU, S. B. (2011). *Şeyhu'l-Ulemâ Şakir Efendi İrfan Ufkunda Bir Şahika*. Ankara: Öncü Basımevi.
- KEMİKLİ, S. B. (2022). Özel Bir Koleksiyon Ali Şakir Ergin ve Hat Koleksiyonu. *İSTEM Dergisi*. (40), 441-472.